MÜNÂFİKUN

﴿٦٣﴾ سُورَةُ الْمُنَافِقُونَ

Münafıkların halini anlatmakla başlıyan bu Sûre de Medenîdir.

Âyetleri - On birdir.

Kelimeleri - Yüz seksendir.

Harfleri - Yedi yüz yetmiş altıdır.

Fasılası - Yalnız ن harfidir.

Sûrei Haşrden sonra Sûrei Mümtehene gibi Sûrei Cum'adan sonra bu Sûre de onun bir tetmîmi gibidir.

Orada Allahı tesbîh ve takdis ile başlanıp risaleti Muhammediyye takrir olunduktan sonra Yehûda ıtâb ve ona mukabil mü'minlere Cum'aya sa'y ile hıtab ve bu suretle dahilî tanzîmata temass edilmişti. Münafıkların hali de Yehûdün hallerine benzediği cihetle bu Sûrede de Peygambere karşı münafıkların halleri anlatılarak zemm olunduktan sonra yine mü'minlere hıtab ile hıtam verilecektir. Cum'a Sûresi Cum'adan dağılanların tekdiriyle hıtam bulduğu gibi bu Sûrede onunla alâkadar olmak üzere münafıkların zemmi ile başlıyacaktır. Saıyd ibni Man'surun ve Evsatta Taberanînin Ebu Hüreyreden rivayetlerine göre Resulullah Cum'a namazında Sûrei Cum'ayı okur, mü'minleri teşvık eyler. İkinci rek'atte de Münafıkîn Sûresini okur münafıkları tevbıh ederdi. İbni Mâce de Resulullahın bunları okuduğunu bundan başka ba'zan Sûrei Cum'a ile beraber «هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ» ba'zan da

Sh:»4995

«هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ» ile «سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلٰى» okuduğunu dahi rivayet eyler. Cum'a ve Münafıkîn Sûrelerini bir Cum'a günü sabah namazında okuduğu da merviydir. Nüzulüne sebeb Münafıklar olmuştur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ اِذَا جَآءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ لَرَسُولُهٗ ؕ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ۚ ﴿٢﴾ اِتَّخَذُوٓا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ ؕ اِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٤﴾ وَاِذَا رَاَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ ؕ وَاِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ؕ كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ ؕ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ؕ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ ؕ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ ۚ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ ﴿٥﴾ وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللّٰهِ لَوَّوْا رُؤُسَهُمْ وَرَاَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٦﴾ سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ ؕ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿﴾

Sh:»4996

﴿٧﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ

حَتّٰى يَنْفَضُّواۗ وَلِلّٰهِ خَزَآئِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِينَ
لَايَفْقَهُونَ ﴿٨﴾ يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَآ اِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ
الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّۜ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهٖ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلٰكِنَّ
الْمُنٰفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَۧ﴿﴾

Meali Şerifi

Sana geldikleri vakıt o münafıklar dediler ki: şehadet ederiz hakikaten sen şübhesiz Allahın Resulüsün, Allah da biliyorki: hakikaten sen şübhesiz onun Resulüsün, bununla beraber Allah şehadet ediyorki doğrusu münafıklar kat'iyyen yalancıdırlar 1 Yeminlerini bir kalkan edinip de Allah yolundan yan çizmektedirler, hakıkat bunlar ne fena yapıyorlar 2 O şundan: Çünkü onlar iymana gelmişler, sonra küfre gitmişlerdir de o kâlblerine tab'olunmuş da artık anlamaz olmuşlardır 3 Sen onları gördüğün vakıt cisimleri tuhafına gider ve söylerlerse dediklerine kulak verirsin, sanki «Huşubi müsennede» dayanmış keresteler gibidirler, her sayhayı sanırlar ki aleyhlerindedir, onlar düşmandırlar, onun için onlardan sakın, onları Allah gebertsin nereden çevriliyorlar 4 Onlara gelin Resulullah sizin için istiğfar ediversin denildiği zaman da başlarını bükerler ve görürsünki kibir taslıyarak yan çizer giderler 5 Onlar için istiğfar etsen de etmesen de

aleyhlerinde müsavidir, Allah onlara aslâ mağfiret etmez ve Allah fâsıklar gürühunu doğru yola çıkarmaz 6

Onlardır ki «Resulullâhın

Sh:»4997

yanındakilere nafaka vermeyin tâki dağılsınlar» diyorlar. Halbuki Göklerin ve Yerin hazineleri Allahındır ve lâkin Münafıklar anlamazlar 7 Diyorlarki: eğer Medîneye dönersek herhalde eazz olan oradan ezell olanı çıkaracaktır, halbuki izzet, Allahın ve Resulünün ve mü'minlerindir ve lâkin Münafıklar bilmezler 8

1. ﴿اِذَا جَآءَكَ﴾ Sana geldikleri vakıt - Hıtab, Resulullahadır. Yâni ya Muhammed! Senin meclisine hazır oldukları vakıt ﴿الْمُنَافِقُونَ قَالُوا﴾ o Münafıklar dediler. - Münafık, surei Bakarenin başında tafsıyl olunduğu üzere dışı Müsliman içi kâfir olan iki yüzlü müzebzeblerdirki piyasaya göre tehavvül eder. Her münafık müraîdir. Fakat her müraînin Münafık olması lâzım gelmez, riya, iymana muhalif olmıyarak yalnız ba'zı amelde de olabilir. Asl münafıklık ise akıdenin hılâfına iymanda mürailiktir.

Bununla beraber sırf amelî olan nifak da vardır. Bu cihetle nifak ile riya mütekaribdir. Bir hadîsi sahihte

buyurulmuştur ki: «

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلاَثٌ اِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَ اِذَا خَاصَمَ فَجَرَ وَ اِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ = Münafıkın âlameti üçtür. Söz söylediği zaman yalan karıştırır, husumet ettiği zaman

edebsizlik eder. Bir şey emanet edildiği zaman da hıyanet eder. Tefsirlerin beyanına göre burada

münafıklardan murad, Abdullah ibni Übeyy ve sınırlarıdır. Onlar Resulullahın yanına geldikleri vakıt şöyle

dediler: ﴿نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ﴾ Şehadet ederiz ki hakikat sen şübhesiz

Resulullahsın - şehadet, huzûrî bir ılm ile yakînen bildiği bir şey'i Hakteâlânın huzurunda olduğu kanaatiyle

dos doğru haber vermektir. Onun için fukaha' demişlerdirki şehadet, yemin ma'nasını tezammun eder bir

ıhbarı hastır. Her ıhbar ve i'lâm şehadet yerine geçmez, dediğini bilerek «eşhedü»

diyen

şahide yemin vermek de fazla ve tekrar olur. Bundan anlaşılır ki «

نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ» demekte iki cümle ve iki cümleye aid üç te'kid vardır. Birincisi

neşhedü cümlesinin ifade ettiği yemin, İkincisi « ان », Üçüncüsü « لام » dır. Peygambere iymanda ıkrar vermek için « اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللّٰهِ. نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ » demek de kâfîdir. Ziyade te'kid muhatabın ziyade inkârı halinde takviye ile ikna'ı için olur. İşte Münafıklar bu suretle Resulullahı ikna' için kelâmı üç vechile te'kid ederek söylemişlerdi. Fakat bu ıknâın hedefi nedir? İki cümlenin hangisine aiddir? Te'kidler ikinci risalet cümlesine müteveccih olduğu için ıkna' kasdı da ona müteveccih olmak lâzım gelir. Halbuki bu hakikatte Resulullahı münkir menzilesinde farz ederek ikna'a çalışmak ma'nasız ve edebsizliktir. Onların da asıl maksadları bu değil, kendilerinin buna iyman ve şehadetleri dâvasına ıkna'a çalışmaktır. Asıl şübheli gördükleri ve inandırmak istedikleri budur. Bu cihetle te'kidin hedefi lâzımı fâidei haber demek olan iyman dâvasiyle « نَشْهَدُ » cümlesi olmak ıktıza ederdi. Onlar ise bunu ta'kid etmemekle beraber şehadet ediyoruz demekte yalan söylüyorlardı. Onun için Allah tealâ bu iki noktayı güzel bir tatmim ile ayırt ederek buyuruyorki ﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ﴾ Allah da biliyorki hakikat sen onun şübhesiz Resulüsün - Binaenaleyh « اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ » sözü haddi zatinde dosdoğru bir hakikattir. ﴿وَاللّٰهُ يَشْهَدُ﴾ Bununla beraber Allah şehadet ediyorki ﴿اِنَّ الْمُنَافِقِينَ﴾ doğrusu munafıklar - içi dışına uygun olmıyanlar ﴿لَكَاذِبُونَ﴾ elbette yalancıdırlar. - O hakikate

şehadetleri samimî değildir. Mü'min olmadıkları halde iyman iddia ederler, doğruya inanmazlar, hakıkati yalan telâkkî ederler. Sonra da o yalan addettikleri şey'e şehadet ederiz diye yalan söylerler ve yalan söylediklerine kani'

Sh:»4999

oldukları halde vicdanları hılâfına yemin ederler.

Meanîde ma'lûm olduğu üzere bu âyetten ba'zıları yalanın ı'tikada ve vicdana muhalefet demek olduğunu, ba'zıları da hem vâkıa hem ı'tikada muhalefet demek olduğunu anlamak istemişlerse de bu doğru değildir. Doğrusu yalan, vâkıa ademi mutabekattır. Burada Münafıkların yalancılığında ı'tikad ve vicdanlarına muhalif söylemiş olmaları da sözlerinin sâde ı'tikadlarına muhalefetten nâşî değil, iyman meselesinde vâkıın mahalli, kalb ve vicdandakı ı'tikad olması ve şehadet mes'elesinde de yakîn ve samîmiyyetin şart bulunması hasebiyledir. Ya'ni onlar meşhudün bih olan « اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ » sözünde kâzib değiller, lâkin ona vâkıde inanmadıkları halde inanmış gibi iyman da'vası ibraz etmekte ve şehadetleri yok iken « نَشْهَدُ » diye yalan söylemelerinde ve bu suretle yalandan yemin etmelerindedir.

Bir insan ı'tikad etmediği bir şey'e ı'tikad ediyorum dediği zaman şübhesiz ki yalân söylemiş olur. Ve bunun yalan olması o sözü mücerred ı'tikad ve vicdanına muhalif olmasından değil, haber verdiği şey'in vâkı'de onun vicdanında bulunmamasındandır. Şu halde o şey'in onun ı'tikadından sarfı nazarla doğru olması onun ı'tikad etmediği halde ı'tikad ediyorum demesinde yalancı olmasına mani' olmadığı gibi burada da öyledir. İşte Münafıkların sözü böyle olduğu için kizibleri bir taraftan faidei haberin lâzımına, bir taraftan da şehadet ve yemîn mazmunlarına raci'dir. Bunların yalancılıkları ve sebebi şu suretle iyzah da ediliyor: 2. ﴿اِتَّخَذُوٓا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً﴾ onlar yeminlerini bir kalkan, bir siper ittihaz ettiler - burada yeminin tasrihı, aşağıda gelecek olan sarih yeminlerine nazaran dahi olabilirse de şehadetin zımnında yemin bulunduğuna da işarettir. Ya'ni şehadet getirmek ve yemin etmekle zâhiren mü'min görünüp onu kendilerine bir sedd edinerek Dünyada mallarını, canlarını korumak istediler.

Sh:»5000

﴿فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ﴾ de bu suretle Allah yolundan ı'raz ettiler - kaçındılar, yan çizdiler, yâhud bir takım zaıyf halkı gizli gizli şaşırtıp dîni haktan ve Peygambere ittiba'dan men' ettiler, ya'ni buradaki ﴿فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهٖ﴾, ı'raz ma'nâsına sududdan da veya meni' ma'nâsına

sadden de olabilir. İkisiyle de tefsir vârid olmuştur. ﴿سَآءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ Ki ne fena yapıyorlardı -ya'ni öyle yeminlerini kalkan edinip de yalan dolan, sahtekârlık, münafıklıkla Allah yolundan ı'raz etmeleri veya men'a kalkışmaları ne fena amel, ne kötü ahlâksızlıktır. 3. ﴿ذٰلِكَ﴾ o yaptıkları fena amel - o yalan şehadet ve yalan yemin ile müsliman suretine girip de yalancılık, münafıklık ile ahlâksızlık yapmaları ﴿بِاَنَّهُمْ﴾ şu suretledir ki bunlar ﴿اٰمَنُوا﴾ iymana gelmişler - zâhiren ıkrar ve şehadet göstererek mü'min suretine girmişler ﴿ثُمَّ كَفَرُوا﴾ sonra da küfre gitmişlerdir. - İymanın muktezayatı, ahlâkî olan istikameti ta'kıyb etmeyip gönüllerinde küfrü gizliyerek gizliden gizliye kâfirâne işlere girişmişlerdir. ﴿فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ﴾ onun üzerine o küfür huyu olan fena ahlak kalblerine tab' olunmuştur. ﴿فَهُمْ لَايَفْقَهُونَ﴾ da artık anlamaz olmuşlardır. - İyiyi kötüyü, hakkı bâtılı seçecek Hak dininin, ahlâkının ulviyyetini anlıyacak, ne yaptıklarını, nereye gittiklerini inceden inceye sezip bilecek fıkıh kabiliyyeti kalmamış, kabiliyyetsizlik, anlamamazlık huy olup kalmıştır. Çünkü ı'tiyad, tabiati saniye olur. Kalb alıştığı huyun gayrisine hassasiyyetini zayı' eder. Vurdum duymaz kesilir. «خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ».

4. ﴿وَاِذَا رَاَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ﴾ ve onları gördüğün vakıt cisimleri tuhafına gider. - Zâhiren bakınca giyimleri kuşanmaları, şıklıkları, irilikleri, sabahatleri ile bedenlerinin süsü ve manzarası hoşuna gider. İmreneceğin tutar. ﴿وَاِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ﴾ Ve lâkırdı ederlerse lâkırdılarına kulak verirsin - dillerinin fesahati ve söyleyişlerinin selâset ve halâveti ve natıka perdazlık san'atına merak ve mümareseleri hasebiyle tatlı lâf ederler. Söylemeğe başladıkları zaman mecliste bulunanların dinleyesi gelir. Medîne Münafıklarının başları olan Abdullah ibni Übeyy ve mugis ibni Kays ve Cedd ibni kays gibi hempaları böyle iri vücudlu, yakışıklı, giyinmesinde kuşanmasında ı'tina eder, talakatlı söz söyler, dilleri ve dış yüzleri gösterişli kimseler idiler. Yaresulallah diye söze başladıkca Resulullah da sözlerini dinlerdi. Onlara söz söylendiği zaman ise onlar resmî bir tavır, zâhiri bir vekar vaz'iyyetiyle dinler gibi sessizce dururlar, lâkin söz kulaklarına girmez, öyleki ﴿كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ﴾ sanki onlar huşübi müsenned -dayanmış keresteler - oturdukları yerde dayanmış ahşab keresteler gibi dışları düzgün. Endamları süzgün, hareketsizce kurulur otururlar, lâkin içleri ırfan ve şuurdan, neşv-ü nema kabiliyyetinden mahrum, metanet ve salâbetten halî, boş kuru tahtalara, direklere benzerler, öyle ruhsuzdurlar: istifade edilmesi lâzım gelen sözler kulaklarına girmez, ondan istifade etmezler, öyle cansız, yüreksizdirlerki ﴿يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ﴾ her sayhayı aleyhlerinde zann ederler. - Her işittikleri kuvvetli bir sesi mutlaka kendi aleyhlerinde sanır

korkarlar, lehlerinde söyleneni bile aleyhlerinde sanır korkarlar, lehlerinde söyleneni bile aleyhlerinde

telâkkî ederek ürker kaçınmağa çalışırlar. Sertce bir öksürükten işkillenirler, hemen hemen

pöh

Sh:»5002

denilse korkacak haldedirler. Çünkü içleri kurtlu haindirler, hainler ise hıyanetin ucu yüreklerinde saplı

olduğu için « الخاءن خاءف » meseli mısdakınca her dem sirleri faş olunmak endişesiyle korku

ve kuşku içinde bulunduklarından her şeyden nem kapar, her sesten ürkerler. Yalan söylemeğe de alışkın

olduklarından lehlerinde söyleneni bile yalan telâkkî ederek hep aleyhlerinde ma'na çıkarırlar.

﴿هُمُ الْعَدُوُّ﴾ onlar halıs hak düşmanıdırlar ﴿فَاحْذَرْهُمْ﴾ onun için onlardan sakın -

Zira düşmanın en tehlikelisi gülerek sokulup sînede patlıyandır.

«Yaktı nice canlar o nezaketle tebessüm» «Şîrin dahi kasd etmesi cana gülerektir»

Birde:

Âfatı bâtıniyyedir aslı musîbetin

﴿قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ﴾ onları Allah çarpsın - ya'ni onlar böyle duâya mustehiktirler. Bu cümle şöyle de terceme olunabilir: Allahın kılıcına uğrasınlar, yâhud Allah kahr edesiler ﴿اَنّٰى يُؤْفَكُونَ﴾ nasıl çeviriliyorlar? - Haktan bâtıla nasıl dönüyorlar?. Bu istifham onların hallerine teaccüb nazarını celb içindir? Yâhud nereden sapıyorlar? Nereden döndürülüyorlar? Hiç Allahdan kurtulup da kaçmak mümkin midirki yalan dolanla sıyrılıp kurtulmak istiyorlar. 5. ﴿وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ﴾ hem onlara denildiği zaman - ya'ni hıyanetleri meydana çıkıp da kendilerine nasîhat tarıkiyle ﴿تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللّٰهِ﴾ gelin Resulullah sizin için istiğfar ediversin - günahlarınızın mağfiretine duâ ediversin diye söylendiği vakıt ﴿لَوَّوْا رُؤُسَهُمْ﴾ başlarını büktüler - kafa

Sh:»5003

tuttular, ﴿وَرَاَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ﴾ ve gördünki onları kibir taslıyarak

yüz çevirip yan çiziyorlardı. 6.

﴿سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ﴾ onlar için istiğfar etsen de etmesen de aleyhlerinde müsavidir. Allah onlara âsla mağfiret etmiyecektir. ﴿اِنَّ اللّٰهَ لَايَهْدِى الْقَوْمَ الظّٰلِمِينَ﴾ çünkü Allah zalimler gürühunu doğru yola çıkarmaz - bundan Evvel sûrei Beraede « اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ » âyeti nâzil olmuştu, Resulullah yetmişten ziyade istiğfar ederim dedi, sonra da bu âyet nâzil oldu (oraya bak).

7.

﴿هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَاتُنْفِقُوا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوا﴾ onlardır ki «Resulullahın yanındakilere nafaka vermeyin tâ ki dağılsınlar» diyorlar.

Buharîde rivayet olunduğu üzere Zeyd ibni erkam radıyallahü anh demiştirki bir gazâda idim Abdullah ibni übeyyi işittimki şöyle diyor: «Resulullahın yanındakilere nafaka vermeyin tâ ki etrafından dağılsınlar, onun yanından döndüğümüz zaman da her halde daha azîz olan daha zelîl olanı oradan çıkaracaktır.» Ben de bunu amcama söyledim o da Hazreti Peygamber sallâllahü aleyhi veselleme söylemiş, beni çağırttı, ben

de anlattım, bunun üzerine Resulullah sallâllahü aleyhi vesellem Abdullah ibni ubeyy ve arkadaşlarına haber gönderip çağırttı, onlar söylemediklerine yemin ettiler, Resulullah beni tekzib edip onları tasdık eyledi, bundan dolayı ben öyle keder ettimki âsla öyle bir keder başıma gitmemişti, gittim, evde oturdum, amcam da bana «kendini Resulullaha tekzib ettirtecek, mebguz kılacak kadar ileri gitmekten ne istedin?» dedi, bunun üzerine Allah tealâ « اِذَا جَآءَكَ الْمُنَافِقُونَ » yi inzâl buyurmuş, Peygamber sallâllahü aleyhi vesellem adam gönderip beni çağırttı ve okudu

Sh:»5004

da «Allah tealâ seni tasdık buyurdu ya zeyd» dedi اهـ. Bundan ve tirmizînin bu babdaki birinci rivayetinden anlaşıldığına göre bu Sûrenin sebebi nüzulü bu vak'a olmuştur. Tirmizînin ikinci rivayetinde ise bu daha musarrahtır. Şöyle ki: yine Zeyd ibni erkam demiştir: Resulullahın maıyyetinde gazâ etmiştik, beraberimizde A'rabîlerden bir takım nâs vardı, biz suya koşardık, A'rabîler bizi geçer ona daha önce varırlardı, bir A'rabî arkadaşlarını da geçti, A'rabî önce vardımı havuzu doldurur ve etrafına taşlar kor, üzerine de sergiyi örter, arkadaşları gelene kadar beklerdi. Ensardan bir adam bir A'rabîye vardı, nâkasının yularını salıverip sulamak istedi, o bırakmak istemedi, Ensarî, suyun örtüsünü çekivermişti, A'rabîde

değneğini kaldırıp Ensarînin başına vurdu. Zedelendi, Ensarî varıp Münafıkların başı Abdullah ibni übeyye haber verdi, onun Eshabından idi, Abdullah ibni übeyy öfkelendi, sonra da «Resulullahın yanındakilere yiyecek vermeyin tâ ki etrafından dağılsınlar» dedi, A'rabîleri kasd ediyordu taâm sırası onlar Resulullahın yanında hazır bulunuyorlardı bu sebeble Abdullah şöyle söyledi «Muhammedin yanından dağıldıklarında Muhammede yemeği götürün, o beraberindekilerle yesin», sonra da Eshabına dediki «Vallahı Medîneye dönerseniz her halde eazz oradan ezelli çıkaracaktır.». Zeyd demiştirki: ben Resulullahın ridfi idim, Abdullah ibni übeyyin dediğini işittim amcama haber verdim, o da Resulullaha haber verdi, Resulullah da haber gönderip Abdullahı çağırttı, o yemin ile inkâr etti. Resulullah da onu tasdık ve beni tekzib etti, sonra amcam bana geldi, Resulullahı ve Müslimanları kendine darıltmaktan ve yalancı dedirtmekten başka ne istedin? Dedi, bunun üzerine bana öyle bir hemm-ü keder bastıki kimsenin başına gelmemiştir. Derken Resulullah ile beraber seferde yürüdüğüm bir sırada idi, merakımdan başımı bükmüş gidiyordum, Resulullah

geldi kulağımı büktü ve yüzüme güldü. Dünya da bana bunun yerine huldü verseler bu kadar

sevinmezdim, sonra Ebu Bekir yetişti, sana Resulullah ne dedi? Diye bana sordu, bir şey söylemedi yalnız kulağımı bürdü ve yüzüme güldü dedim, müjde dedi geçti, sonra Ömer yetişti, o da Ebu Bekir gibi söyledi, vaktâki sabahı ettik Resulullah sallallahü aleyhi vesellem Münafikîn sûresini okudu اهـ. Görülüyorki bunda Sûre tasrih edilmiştir. Yine Tirmizînin diğer bir rivayetinde denilmiştirki şu âyet nâzil oldu « هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَاتُنْفِقُوا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوا ». Anlaşılıyorki Zeyd bu vak'ayı bir çok def'alar rivayet etmiştir. Maksad Sûrenin nüzulü olacaktır. Bu hususta diğer hadîs kitablarında ve tefsirlerde daha hayli tafsılât vardır. İbni cerîr müteaddid rivayetlerden sonra ezcümle şöyle nakleder: Resulullah sallâllahü aleyhi vesellem haber almıştı ki benî mustalık kendisine karşı hâris ibni ebî Dırar kumandasında toplanıyorlar. Resulullah bunların toplandığını işitince onlara doğru çıktı, nihayet sahile doğru Kudeyd nahiyesinden Müreysi' denilen su üzerinde onlara mülâkı oldu. Çarpıştılar, Allah tealâ Benî Mustalıkı hezimete düşürdü, onlardan vurulanlar vuruldu, oğulları, kadınları, malları ganimet alındı, Benî Kelb ibni Avf ibni Âmir ibni Leys ibni Bekirden Hişam ibni Dababe denilen bir adam da musab oldu. Ensardan Ubade ibni Samitin takımından bir adam onu düşman zann ederek hataen vurmuştu, derken nâsın su almağa gelenleri de gelmiş su üzerinde idiler, bu sıra Benî Gıfardan Hazreti Ömerin atını çeken ecîri Cehcâh ibni Saıyd ile Abdullah ibni Übeyyin halifi cüheyneli Sinan, su üzerine müzahame edip döğüşmüşlerdi, Sinan «yetişin Ensar» diye bağırmış, Cehcah da

«yetişin muhacirler» diye bağırmıştı, Abdullah İbni Übeyy İbni Selül bunun üzerine öfkelenmişti, yanında kavminden bir takımı vardı, henüz genç yaşta bir taze olan Zeyd ibni Erkam da

Sh:»5006

içlerinde idi, Abdullah şöyle demişti: onu yaptılar ha, bilâdımızda bize münaferet ettiler ve çok oldular. Vallahi bizim düşmanlarımız «Celâbîbi Kureyş» ile halimiz tıpkı Kailin dediği gibi «köpeğini semizlet seni yesin = سَمِّنْ كَلْبَكَ يَأْكُلْكَ » amma vallahi Medîneye dönersek her halde eazz, o ezelli elbette çıkarır. Sonra hâzır olan kavmına dönüp şöyle dedi: işte bu sizin kendinize yaptığınız, onları memleketinize soktunuz, Mallarınızı onlarla bölüştünüz. Şimdi vallahi siz ellerinizde bulunanı tutup onlardan sakınsanız onlar memleketinizden dönüp giderler. Zeyd ibni erkam bunu işitmiş idi, gidip Resulullaha yetiştirdi, o esnada Resulullah harbden fariğ olmuştu, yanında Ömer ibni Hattab vardı. «ya Resulâllah! Abbad ibni Bişre emr et onu katl etsin» dedi. Resulullah buyurdu ki «nasıl olur ya Ömer! O vakıt nâs Muhammed eshabını öldürüyor diye lâf ederler, hayır, ve lâkin söyle «rahîl» i'lân edilsin». Bu öyle bir sâatte idi ki o sâatte yola çıkmak Resulullahın âdeti değil idi, emr üzerine halk hareket etti. Abdullah ibni Übeyy Zeyd ibni Erkamın haber verdiğini işidince Resulullahın huzuruna vardı «billâhi öyle bir şey ne

söyledim ne de konuştum» diye yemîn etti, Abdullahın kavmi içinde şerefi vardı, büyük sayılırdı. Ensar içinde Eshabından hâzır bulunanlar Abdullahdan çekinerek ve onu müdafea ederek, ya Resulâllah! Çocuk, sözünde vehme kapılmış, adamın söylediğini belliyememiş, uydurmuş olmalı dediler, Resulullah müstekıll kalıp yürüdüğü sıra Üseyd ibni Hudayr mülâkı oldu. Nübüvvetle selâm verdi, «ya Resulâllah! Mu'tad olmıyan bir sâatte yola çıktınız, bu sâatte çıkmazdınız?» dedi, Resulullah «işitmedin mi arkadaşınız ne demiş» buyurdu. «hangi arkadaş ya Resulâllah» dedi, «Abdullah ibni Übeyy» buyurdu, «ne demiş» dedi, «Medîneye dönerse o eazz, oradan o ezelli çıkaracakmış diye zu'metmiş» buyurdu. Üseyd, «o halde ya Resulâllah! Dilersen onu çıkarırsın,

Sh:»5007

vallahi o zelîl, sen azîzsin» dedi, sonra da «ya Resulâllah! dedi: ona aldırma, rifk ile muamele et, fevallhi, Allah seni gönderdi, o sırada kavmı ona taç giydirmek için boncuk diziyorlardı, o seni kendisinden melikliğini selb etmiş görür». Sonra Resulullah nâs ile o gün akşama kadar ve gece sabaha kadar ve ertesi günün kuşluğu yürüyüş yaptı, nihayet güneş eziyyet vermeğe başlamıştı, nâs ile beraber konak verdi, halk yere dokunur dokunmaz uyuya kaldılar. Bunu böyle yapması da herkes dünkü Abdullah ibni Übeyy lâfı ile

meşgul olmasınlar diye idi, sonra yine nâs ile hareket etti, Hicaz yolunu tuttu. Nihayet Hicazda Bakîın üstceğizinde bir su üzerinde kondu ki o suya Nak' نقع denilir, sonra oradan hareket buyurduğunda şiddetli bir rüzgâr esmeğe başlamış, halk ondan ezalanmış, korkmuşlardı, Resulullah «korkmayın kâfirlerin büyüklerinden birisi öldü» buyurdu, Medîneye geldiklerinde, Rifâa ibni Zeyd ibni tabutu o gün ölmüş buldular ki Yehûdîlerin büyüklerinden ve münafıkların bir sığınağı idi. İşte o vakıt Abdullah ibni Übeyy ve onunla beraber olup onun tavrınca giden emsali Münafıkların zikrolunduğu bu Sûre nâzil oldu. Bu Sûre nâzil olunca Resulullah Zeyd ibni Erkamın kulağını tuttu ve «Allah bunun kulağına vefâ verdi» buyurdu. Abdullah ibni Übeyyin oğlu Abdullaha da babasının hali ma'lûm oldu, Abdullah ibni Abdillâh - ki hâlıs mü'min idi - Resulullahın huzuruna geldi «Yaresulâllah! İşittim ki Abdullah ibni Übeyyi size vâsıl olan sözünden dolayı katl etmeği irade buyurmuşsunuz, şayed yapacaksan bana emret ben onun başını sana getireyim, Fevallahi bütün hazrec bilirki içlerinde babasına benden daha ziyade hayırhah, hörmetkâr olan yoktur, korkarımki benden başka birisine emredersiniz, o babamı katleder, benim nefsim de babamın katilini halk içinde gezerken görmeğe tehammül edemez, tutar vururum, bir mü'mini bir kâfire bedel öldürmüş olur bu sebeble

Sh:»5008

ateşe girerim» dedi, Resulullah «hayır. Biz ona rıfk ile muamele ederiz, beraberimizde bulunduğu müddetçe iyilikle sohbet ederiz» buyurdu, o günden sonra her ne yapsa kavmı ona ıtab ederler ve tutarlar, azarlarlar ve tehdid ederlerdi, o vakıt Resulullah bunu işittikçe Hazreti Ömere ya Ömer! Görüyormusun nasıl oldu, senin dediğin zaman katletseydim onun için nice burunlar güldürerdi, o gün sana vur desem vururdun değilmi? Buyurdu, Hazreti Ömer de elbette Resulullahın emri benim emrimden çok büyük çok bereketli derdi اهـ.

Tefsiri Keşşafta da naklederki: Abdullah ibni übeyyin bu vechile gizbi tebeyyün edince kendisine senin hakkında şiddetli âyetler nâzil oldu hemen resulullaha git senin için istiğfar ediversin denilmişti, fakat o, başını bükmüş, sonra da «bana iyman etmemi emrettiniz iyman ettim, malımın zekâtını vermemi emrettiniz zekât verdim, artık Muhammede secde etmemden başka kalmadı» demişti, bunun üzerine» « وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللّٰهِ » nâzil oldu. Ondan sonra da çok yaşamadı, bir kaç gün içinde hastalandı öldü اهـ.

Münafıkînin Resulullah ta'bir etmeleri de « اِتَّخَذُوٓا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً » mazmununca

zâhirdeki şehadetlerini korumak için siperdir. İNFIDAD, sökülüp dağılmaktır. Ensar, Peygambere ve muhacirîne yardım ettikleri için Münafıklar bütün Ensar kendilerinden imiş ve onlar nafaka vermezse Peygamberin yanındakiler dağılıverecekmiş gibi farz ederek öyle diyorlar ve derler ﴿وَلِلّٰهِ خَزَآئِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ﴾ halbuki Göklerin ve Yerin hazîneleri Allahındır. - Bütün erzak hazîneleri onundur. Rızk ona âiddir. O dilediğine verir dilediğine kısar, onlar vermemekle rızk kesilmiş olmaz, Allah verecek olunca onlar vermemek yapamaz ﴿وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَايَفْقَهُونَ﴾ ve lâkin Münafıklar anlamazlar. - Allaha

Sh:»5009

cehaletlerinden dolayı şüunatı ilahiyyeyi anlamazlar da öyle kâfirâne sözler söylerler. 8. ﴿يَقُولُونَ﴾ diyorlar ki ﴿لَئِنْ رَجَعْنَآ اِلَى الْمَدِينَةِ﴾ vallahi Medineye bir dönersek - gazadan avdet edersek ﴿لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ﴾ her halde eazz, ya'ni ızzeti: kuvvet ve haysiyyeti ziyade olan oradan ezelli, ya'ni pek zaıyf ve zebun olan alçağı mutlaka çıkaracaktır. - Münafıklar böyle demekle de kendilerini eazz farz ederek Peygambere ve mü'minlere karşı

gayz püskürüyorlar ﴿وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهٖ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ halbuki ızzet Allahın ve Resulünün ve Mü'minlerindir. -Kuvvet, hakikî galibiyyet, haysiyyet Allahın ve onun ı'zaz eylediği kimselerindir ki onlar da Allahın Resulü ve hâlıs mü'minlerdir. Münafıkların ızzeti yoktur, Izzetleri olsaydı, nifaka, yalancılığa tenezzül etmezler,.. Dünya hayatı için sonunda hakkın huzurunda yüzlerini kara çıkartacak olan o ahlâksızlıkları, alçaklıkları irtikâb eylemezlerdi. Binaenaleyh ezell kendileridir. ﴿وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ve lâkin Münafıklar bilmezler. - Izzet nedir? Zillet nedir? eazz ve ezell kimdir? Bilmezler de öyle hezeyanlar ederler. Kibri ızzet, ızzeti kibir sanırlar.

Bundan dolayı ulema demişlerdir ki ızzet kibrin gayridir. Ebu hafsı sühreverdî bunu şöyle tasrîh eylemiştir: ızzet, kibrin gayridir. Çünkü ızzet, insanın kendi nefsinin hakıkatini tanıması ve onu Acele kısmetler için hakarete düşürmeyip kerîm ve kıymetli tutmasıdır. Netekim kibir insanın kendini bilmemesi ve onu mevkiinin fevkında tutmasıdır. Izzetin zıddı zillet, kibrin zıddı tevazu'dur.

Ragıb da ızzeti şöyle ta'rif etmiştir: «insanın mağlûb edilmesine mani' olan hâlet ki Arabın şu kavillerinden me'huzdur: « اَرْضٌ عَزَازٌ اَیْ صَلْبَةٌ » ya'ni katı yer ve « تَعَزَّزَ اللَّحْمُ اَیْ اِشْتَدَّ »

ya'ni et serteldi. Şu halde ızzet keenne vusulü zor olan yer, ızaz da katı ve sert bir yerde olmak mealindedir. Ba'zı kerre de mezmum olan ınad ve hamiyyeti câhiliyye ma'nasına istiare olunurki kâfirlerin ıddia ettikleri ızzet bu ma'nayadır.». Bu âyette ızzet, kuvvet ve galebe ma'nasiyle tefsir olunmak şâyi'dir. Maamafih mağlubiyyete mani' olan halet ma'nası da murad olunabilir. Çünkü Allahda ve Resulünde ve mü'minlerde bu ma'nada vechi layıkiyle sabittir. Görülüyorki bu âyette mü'minler, ya'ni nıfak asarından beri olan hâlıs mü'minler ızzet şerefiyle mümtaz kılınmışlardır. Çünkü hâlıs mü'min fanî şeylere zebun olmaz, Allahdan başkasına secde etmez. Bundan dolayı salihattan bir kadın pejmürde bir halde idi şöyle demişti: sen islâm üzere değilmisin? İşte o, o ızzettirki beraberinde zillet yoktur ve o servettirki beraberinde fakr yoktur.

Naklolunurki Hasen ibni Ali, « عَلٰى رَسُولُ اللّٰهِ وَ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ » Hazretlerine bir adam: «nâs sende biraz tih, ya'ni kibir var diye zu'm ediyorlar» demişti, cevaben «o tih değil, ve lâkin ızzettir» demiş, bu âyeti okumuştu.

Bunlar tefhim olunduktan sonra mü'minlere asıl ızzet ruhu olan iki emir telkın olunmak üzere buyuruluyor

ki:

﴿٩﴾ يَـٰٓ اَيُّهَا الَّذينَ اٰمَنُوا لَاتُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ عَنْ
ذِكْرِاللّٰهِ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٠﴾
وَاَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِىَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ
رَبِّ لَوْلَآ اَخَّرْتَنِى اِلٰى اَجَلٍ قَرِيبٍ ۙ فَاَصَّدَّقَ وَاَكُنْ مِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿١١﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَآءَ اَجَلُهَا ۟
وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴿﴾

Sh:»5011

Meali Şerifi

Ey o bütün iyman edenler! Sizleri ne mallarınız, ne evlâdlarınız Allahın zikrinden alıkoymasın ve her kim öyle yaparsa işte onlar husrana düşenlerdir 9 Ve sizlere merzuk kıldığımız şeylerden infak yapın, her birinize ölüm gelmezden evvel ki sonra: «Yarabbi! Beni yakın bir ecele kadar te'hır eylesen de sadeka

versem ve salihînden olsam» der 10 Halbuki Allah bir nefsi eceli geldiği zaman aslâ te'hır buyurmaz ve her ne yaparsanız Allah habirdir 11

9. ﴿يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا﴾ Ey o bütün iyman edenler! - Ya'ni o ızzet kendisinin olan Allaha ve Resulüne hâlisâne iyman etmiş olup da Allah yanında mü'minlere mahsus bulunan ilâhî ızzete irmek istiyen mü'minler ﴿لَاتُلْهِكُمْ﴾ sizleri ilha etmesin - ığfal edip alıkoymasın eğlemesin, oyalamasın ﴿اَمْوَالُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ﴾ ne mallarınız ne de evladlarınız - ya'ni Dünya şügullerinin en mübremi olan mal ve evlâd işleri, onların bakımı, derdi, zevkı bile alıkoymasın. Zira Sûrei Hadîdde geçtiği üzere Dünya hayat lehv-ü le'ıb, ziynet, tefahur, mal ve evlâd da tekâsürden ibarettir. Bunların en mübremi, en ciddîsi de mal ve evlâd ve iyâl kaygısı ve zevkıdır. İşte lehv-ü le'ıb şöyle dursun ziynet ve tefahurun medarı olan mal ve evlad bile sizi oyalayıp da alıkoymasın, bunlarla hiç meşgul olmayın değil, fakat bunlar sizi asıl ızzetin ruhu olan ﴿عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ﴾ zikrullahdan alıkoymasın - Allahı ve Allah için iş yapmayı unutturmasın, ZİKRULLAH, Allah düşüncesi, Allah anımı ki müfesirînin beyanına göre burada murad Allahı zikr-ü tazım için yapılan namaz gibi ıbadetlerde onun semeresi olarak

Allah mahabbetiyle yapılan ubudiyyetlerdir.

Sh:»5012

Hak ma'bud Allah tealâyı ve onun esmâ ve sıfatı, evamir ve nevahisi, sevab ve ıkabı ile ahkâmı ızzetini düşündürüp andıran, rızasına vesîle olan ferâız ve nevâfil ıbâdetlerden, Cum'a ve cema'atten, namaz, oruç, zekât, hacc, cihad, kıraeti Kur'an, va'z-u nasîhat, tehlil, tesbîh, tahmîd gibi sırf Allaha tekarrüb için yapılan ve daima Allahı andırıp Allah için Allaha lâyık güzel işler düşündürmeğe alıştıran tâatlerden gaflet ettirmesin ﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ﴾ ve her kim öyle yaparsa - ya'ni mal ve evlâd ile uğraşacağım diye Allah düşüncesinden gaflet ederse ﴿فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ işte onlar hüsrana düşenlerdir. - Çok ziyan etmiş bâkıyi fânîyi değişmiş, sonunda bakıyat ızzetinden mahrum kalmış kimselerdir. Mal ve evlâd, Dünya hayat gider. Allah yanında onlara zillet ve hüsrandan başka bir şey kalmaz. Çünkü «

اَلْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ اَمَلًا

» dır. Onun için Allahı unutmayın 10. ﴿وَاَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ﴾ ve size merzuk kıldığımız şeylerden infak edin - burada

mü'minleri ızzete irdirmek siyakında iki haslet gösteriliyor: birisi zikrullahdan gaflet etmemek, birisi de infak. Bunların birincisi sûrei Cum'ada ıhtar olunan ruhu te'yid, ikincisi de onun fi'lî semeresini te'min, yevmi tegabün olan yevmi ba'se ı'daddır. Bu iki emir, süreî « ص » ta geçtiği üzere tirmizî ve sairenin rivayet ettikleri melei a'lânın ıhtısamı hadîsindeki keffarat ve derecat mazmunlarını hatırlatır. Zira o hadîs ile anlatılmıştırki en yüksek cem'iyyet olan Melâikenin bütün münakaşaları iki şey üzerinedir. Birisi keffarat, birisi de derecattır. Ma'lûm ki keffarat, kusurları örten, günahların mağfiretine vesîle olan güzel amellerdir. Derecat da Allah ındinde dereceleri yükselten büyük amellerdir. Keffarat şöyle hulâsa edilmiştir. Ayakların hasenata, bir rivayette cemaate gitmesi, namazlardan sonra mescidlerde cülûs, kerîh

hallerden

Sh:»5013

güzel abdest alıp temizlenmek. Derecat da şöyle: It'amı taam, neşri selâm, herkes uyurken selâte kıyam.

Bundan sonra Hak tealâ Resulüne buyurmuşturki: Ya Muhammed, dile ve şöyle söyle: «

اَللّٰهُمَّ اِنّى اَسْئَلُكَ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ وَاَنْ تَغْفِرَلِى وَتَرْحَمَنِى وَاِذَا اَرَدْتَ فِتْنَةَ قَوْمٍ فَتَوَفَّنِى

غَيْرَ مَفْتُونٍ، اَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُ اِلٰى حُبِّكَ = Allahım! Ben senden hayırlar işlemeği, münkeratı işlememeği ve fukarâyı sevmeği ve bana mağfiret ve rahmet buyurmanı dilerim. Bir kavme fitne murad ettiğin vakıt da beni fitneye düşürmeksizin al. Senden sevgini ve seni sevenleri sevmeği ve senin mahabbetine yaklaştıran ameli sevmeği dilerim». Resulullah buyurmuştur ki: bu haktır bunu ders edin belleyin. Demekki bütün güzel ameller Allah sevgisiyle yapılan işlerdir. Ve bunların bir kısmı keffarat, bir kısmı da derecattır. Keffaratın başında, abdeste, namaza, cemaate devam ile hasenata doğru yürümek, derecatın başında da ıt'amı taam ya'ni infak ile cemaatteki muhtacları doyurmak. Âlemde ifşayı selâm ile neşri selâmet etmek ve herkesin uyuduğu gafil olduğu gece demlerinde kalkıp namaz kılmak vardır. Allah hem evvel hem âhir olduğu için demekki zikrullahın en mühimmi olan namaz da hem keffaratın başında hem derecatın müntehasındadır. Fakat insan ne kadar namaz kılarsa kılsın zekât ve sadaka vermedikçe ya'ni Allah için infak yapmadıkça ızzet tecelliyatından efendilik derecesine yükselemiyecektir. Onun için zekât islâmın kantarasıdır. Buyurulmasının ma'nası derecata yükselmek için köprü ve geçit mesabesinde olduğunu anlamaktır. Maamafih ferâızın sevabı çok olmakla beraber onlar bir borç olduğu için Allaha tekarrüb en ziyade nevafil ile olacağından infakta da asıl derecatı kazandıran, borçlarını ödedikten sonra fîsebîlillah verilen nevafili sedekat ve ianattadır. Onun için bu âyette de anlaşılıyorki mü'minler yalnız mal ve evlâdlariyle

uğraşmamalı, çalışıp Allahın verdiğinden fîsebîlillah infak edip

Sh:»5014

ölmezden evvel efendilik derecesine yükselmek üzere gayret etmeli, Allaha öyle bir yüzle gitmelidir.

Filhakıka asıl ızzet yemekte değil, yedirmektedir. Kendileri patlıyasıya yiyip de Allah için yedirmekten, vergi vermekten, kaçınan, yanı başındaki komşusunun, cemaatindeki muhtacların ihtiyacını düşünmiyen harîsler insanlıkla alâkası yok hâsirundan başka bir şey değillerdir. Böylelerin yüzündendir ki sedler yıkılır. Ye'cûc ve Me'cûc Arzı tahrib eder. Dünyada cem'ıyyeti beşeriyyeyi en ziyade yoran, boğuşturup çarpıştıran kavgaların kökü de bu infak mes'elesidir. Melei esfelîn, ya'ni en alçak cem'ıyyetlerin muhasamat ve mücadelâtı hep yemek da'vası üzerinde dolaşır. Onlar hep başkalarının kazancından yemek isterler. Güçleri yeterse cebr-ü zulm ile yâhud hırsızlıkla almağa çalışırlar, olmazsa dilencilik zilletini âdet edinirler. Bütün bunlar ben yiyeyim sen yeme diye kavga ederler, yükseklerin, yüksek cem'ıyyetlerin münakaşaları ise yedirmek, infak etmek ve muhtac olanların ıhtiyaclarına yetişerek Allaha kullukta yükselmek yarışı üzerinde dolaşır. Bunlar bir taraftan çirkinlikleri, ayıbları, günâhları örtüp eksiklikleri tamamlamak, bir

tarafları, günâhları örtüp eksiklikleri tamamlamak, bir taraftan da ıhtiyacı olanlara muhtac oldukları şeyleri bibirinden daha iyi, daha nâfı' bir surette yetiştirmek ve bu suretle nezdi ilâhîde derecata irmek için mübahase, münakaşa, müsabaka ederler. İşte melei a'lânın ıhtisamı böyle keffarât ve derecâttadır. Hılkatte mütemadiyen pisliklerin temizlenip durması, yaraların iyileşmesi, havâyic ve erzakın en hurde uzviyyetlere kadar yetiştirilip tevzi' olunması bütün Melâikenin evamiri ilâhiyyeyi infaz hususundaki mesaısi ve müsabakalariyle alâkadardır. Allah tealâ dîni islâm ile mü'min kullarını da böyle melekût ızzetine yükseltmek için bu Sûrenin âhirinde de Allahın zikrinden gaflet etmeyip infak eylemeyi emir buyurmuştur. Şübhe yok ki infak ile emir onun mütevakkıf

Sh:»5015

olduğu esbabın kesbi ile de emirdir. Ve bu maksadla kesb yalnız evlâd ve ıyal endişesiyle kesibden çok yüksek bir himmettir. Böyle bir himmet ile me'mur olan mü'min ise pek ziyade muztarr olmadıkça tese'ül zilletini irtikâbdan elbette uzaktır. Netekim öyle muztarr olan fukaryı müslimîn hakkında « يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ اَغْنِيَآءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمٰيهُمْ لَا يَسْئَلُونَ النَّاسَ اِلْحَافًا » buyurulmuştur. Şu halde menhiy olan mal kazanmak ve mal ve

evlâd tedbir ve terbiyesiyle müstefid olmak değil mal ve evlâd endişesiyle Allahı unutmak, Allah için infakı düşünmemektir. Ancak mü'min olan kimse kazanmış olduğu malı da sırf kendinin ve kendi ma'rifet ve ıktidarının semeresi bilmeyip Allahın kendine merzuk kıldığı bir atıyyei ilâhiyye telâkkı etmesi ve o suretle Allah yolunda fedakârlık etmekten çekinmemesi lüzumna tenbih için de «

وَاَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ» buyurulmuştur.

Mü'minlerin bu infak meziyyetinden hepsi «

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِى السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ» ve «

اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً» medîhalarına mazher olanlar gibi a'zamî surette olması bile asgarî surette olsun nasîbedar olmağa çalışmaları lüzumunu ıhtar için de buyuruluyor ki: ﴿مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِىَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ﴾ her birinize ölüm gelmezden ﴿فَيَقُولَ﴾ gelip de şöyle demezden evvel ﴿رَبِّ لَوْلَآ اَخَّرْتَنِى اِلٰى اَجَلٍ قَرِيبٍ﴾ yarab! Ne olur beni yakın bir ecele kadar te'hır etsen - çok değil bir az müddet te'hır etsen - çok değil bir az müddet daha ömür versen ﴿فَاَصَّدَّقَ وَاَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ de ben sadeka vermeğe çalışsam ve salih kullarından olsam - işte infak yapmayıp sadeka vermiyen her kimse kendisine ölüm geldiği, emareleri zâhir

olup öleceğini anladığı demde böyle diyecek, Allaha giderken o salâh ızzet ve ni'metinden mahrum olarak gittiğine hasret çekecektir. Onun için o dem gelmezden evvel mümkin olduğu kadar rızıklarınızdan

Sh:»5016

keserek infak edin de o gün o hasret ve husranı çekmeyin. Çünkü o zaman ne kadar nedamet ve duâ edilirse edilsin 11. ﴿وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَآءَ اَجَلُهَا﴾ Allah bir nefsi eceli geldiği vakıt de asla te'hır etmez - binaenaleyh o zaman o duânın faidesi olmaz. ﴿وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ Her ne de yaparsanız Allah habîrdir. - Binaenaleyh Allahın zikrinden gaflet etmeyip Allah için infak edenlerin de yaptıklarını bilir. Mükâfatlarını verir. Allahı unutup da Dünyaya dalanların da yaptıklarını bilir, cezalarını verir. Bu da kâr ve zarar günü olan hisab ve tegabün günü belli olacaktır. Onun için bu Sûreyi de Sûri Tegabün ta'kıyb edecektir.